

Furupraktbille

Chalcophora mariana

Rødlistet art

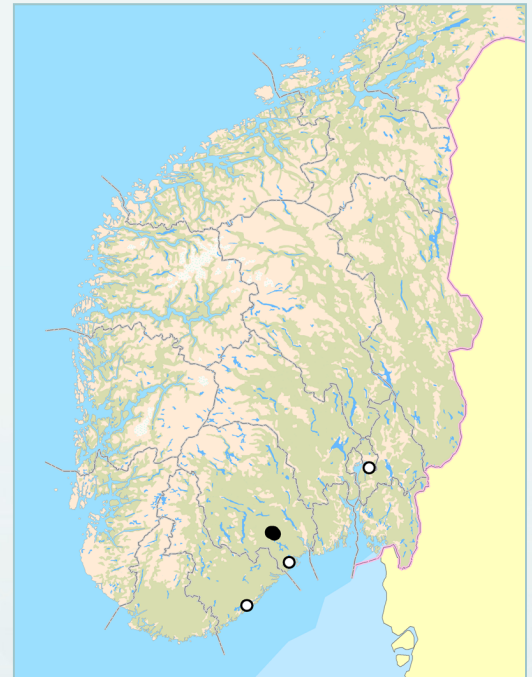
faktaark

Furupraktbilla er Nord-Europas største praktbille og kan bli mer enn 3 cm lang. Den var tidligere utbredt flere steder på Østlandet, men finnes i dag kun på noen svært begrensede områder i Drangedal i Telemark. Larven er vedlevende og utvikler seg i grove, gamle, gjerne brannskadde stammer og stubber av furu som ligger soleksponert. Arten er kritisk truet i hele Skandinavia pga habitatmangel.

Status

Kategori Kritisk truet (CR) på Norsk rødliste 2006.

Kjente forekomster av furupraktbille fra Norge etter 1990 (fylte sirkler), samt gamle funn fra før 1900 (åpne sirkler).

Kjennetegn

Med en kroppslengde på 25-33 mm er furupraktbilla den aller største praktbilla i Nord-Europa, og kan ikke forveksles med noen annen art. I Middelhavsområdet finnes imidlertid flere lignende arter. Oversiden av kroppen er bronsefarget med svarte, uregelmessige opphøyde strukturer. Kroppen er bred og beinene er svært kraftige. Øynene er store, mens antennene er korte og tynne. Larven, som lever skjult inne i grovt furutømmer, er hvit med brunt hode og uten bein. Den kan bli opptil 7 cm lang og etterlater seg ovale, ca 1 cm brede utgnagshull som står på tvers av vedens lengderetning.

Utbredelse

I Norge eksisterer gamle funn fra Nedenes i Aust-Agder, Kragerø i Telemark og Ljan i Oslo, alle fra 1800-tallet. Nyere funn kjennes kun fra Drangedal i Telemark, hvor den er kjent fra tre lokaliteter som ligger nær hverandre. Fra Sverige er den kjent fra flere lokaliteter i sørøst, men her har den gått dramatisk tilbake og er ikke gjenfunnet siden 1995. Arten er ellers utbredt fra Vest-Europa til Sibir. Bestander i Middelhavsområdet har ofte vært omtalt som en egen underart (*C. mariana massiliensis*), men denne regnes nå som en egen art. Flere nærstående arter finnes forøvrig i Middelhavsområdet.

Biologi

Furupraktbilla utvikles i gamle, grove stammer og stubber av furu på varme og soleksponerte steder. Brannskadde stubber og virke som ligger nær bakken prefereres. Larvene går langt inn i veden og utviklingen tar normalt 3-6 år. Arten kan ha tilhold i samme stubbe gjennom mange generasjoner. Det er derfor viktig at vertstrærne har vokst seint og har et høyt tjæreinnhold slik at riktig fuktighet

og konsistens i veden bevares i lang tid.

Forpoppingen skjer langt inni veden og de voksne billene klekker i slutten av juli eller i løpet av august. Mye tyder på at arten overvintrer som voksen, men det er ikke kjent om eggleggingen foregår på høsten eller forsommeren. De voksne sværmer i solskinn på varme dager.

Bestandsstatus

Furupraktbilla er kritisk truet i hele Skandinavia pga mangel på egnet habitat. Furu i så grove dimensjoner som furupraktbilla krever, har blitt svært sjelden pga. hogst. Grovt furutømmer er fortsatt attraktivt virke bl. a. i villmarkspanel, til møbler og stolper. I Norge har furupraktbilla oppfylt sine klimatiske betingelser kun i de varmeste områdene i lavlandet på Østlandet. Det finnes derfor svært få potensielle forekomstråder igjen, og de gamle lokalitetene har høyst sannsynlig gått ut i Norge som ellers i Skandinavia. Forekomstarealet til bestanden i Drangedal er svært lite, men det kan fortsatt finnes oversette bestander i nærheten eller tilgrensende dalstrøk med egnet habitat.

Referanser

- Bílý, S. 1982. The Buprestidae (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Ent. Scand. Vol. 10. E.J. Brill/Scandinavian Science Press Ltd., Leiden, 111s.
- Brechtel, F. & Kostenbader, H. 2002. Die Pracht- und Hirschkäfer Baden-Württenbergs. Ulmer Verlag, Stuttgart, 632s.
- Ehnström, B. 2005. Åtgärdsprogram för bevarande av jättepraktbagge (*Chalcophora mariana* Linnaeus, 1758) Naturvårdsverket, Stockholm, 24s.
- Ehnström, B. and Axelsson, R. 2002. Insektgnag i bark og ved, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 512s.
- Freude, H., Harde, K.W. and Lohse, G.A. 1964. Die Käfer Mitteleuropas. Band 6. Goecke & Evers, Krefeld, 367s.
- Zachariassen, K.E. 1990. Sjeldne insektarter i Norge. 2. Biller 1. NINA Utredning 017, Norsk institutt for naturforskning, Trondheim, 83s.